

ДА ГОВОРИМЕ СО ЗБОРОВИТЕ НА МИРОТ!

Говорот на омраза
не е опција!

Финансирано
од Европската Унија и
Советот на Европа

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Имплементирано
од Советот на Европа

**ДА ГОВОРИМЕ СО ЗБОРОВИТЕ НА
МИРОТ! ГОВОРОТ НА ОМРАЗА НЕ
Е ОПЦИЈА!**

© 2020 Совет на Европа. Сите права се задржани. Лиценцирано согласно условите на Европската унија. Ниту еден дел од оваа публикација не смее да се преведува, репродуцира или пренесува, во каква било форма или на кој било начин, електронски (CDRom, интернет, итн.) или механички, вклучувајќи фотокопирање, снимање или каков било систем за складирање или пребарување на информации, без претходно писмено одобрение од Дирекцијата за комуникации (F-67075 Strasbourg Cedex или publishing@coe.int).

ДА ГОВОРИМЕ СО ЗБОРОВИТЕ НА МИРОТ!

Говорот на омраза
не е опција!

Совет на Европа

КАКО БИ СЕ ЧУВСТВУВАЛЕ АКО
НЕКОЈ КОРИСТИ ГОВОР НА ОМРАЗА
КОН ВАС ИЛИ ЛУЃЕТО КОИ ГИ
САКАТЕ САМО ЗАРАДИ ТОА КОИ
СТЕ? ДАЛИ НЕКОЈ ИМА ПРАВО ДА
НÈ ДИСКРИМИНИРА И ПОНИЖУВА
САМО ЗАРАДИ ТОА КОИ СМЕ?
ЗАРЕМ НЕ ТРЕБА СИТЕ ДА БИДЕМЕ
ТРЕТИРАНИ СО ПОЧИТ?

Кога луѓето
повикуваат на
дискриминација
или насилство
врз поединци
или групи поради
нивната религија
или убедувања,
бојата на кожата,
полот, возраста,
попреченоста,
сексуалната
ориентација
или какви било
други лични
карактеристики, тоа
веројатно е
говор на омраза.

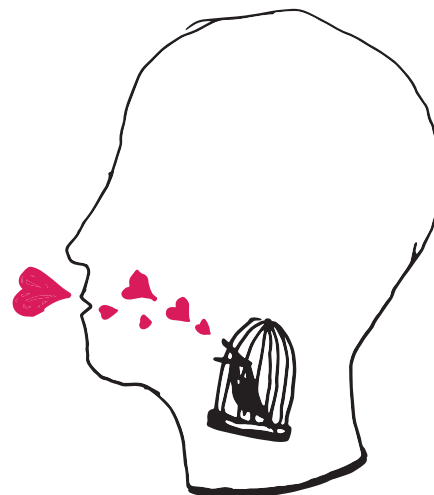
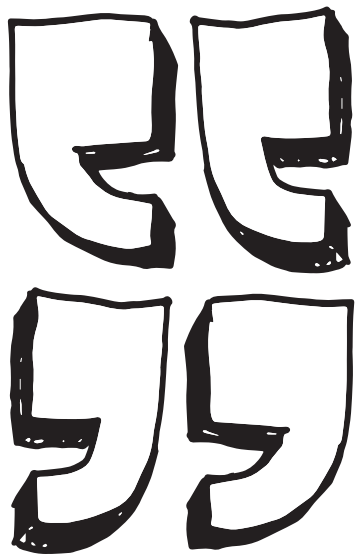
ОМРАЗАТА Е ПОВЕЌЕ ОД „САМО ЗБОРОВИ“: НА ИНТЕРНЕТ И НАДВОР ОД НЕГО!

Омразата може да се пренесува преку ТВ, во весници, за време на јавни собири, на училиште, на работа или во соседството, на улица или во рамки на семејството, а може да се појави и на интернет: на веб-страници, апликации, блогови, социјалните мрежи, преку е-пошта или сандачињата за разговор. Интернетот може да стане мошне непријателски настроено место кога омразата се појавува на видеа и фотографии, песни, карикатури, изманипулирани слики, итн.

ГОВОРОТ НА ОМРАЗА Е ЗАКАНА ЗА ЧОВЕКОВИТЕ ПРАВА

„Сите човечки суштества се родени слободни и еднакви по достоинство и права“.
Член 1 од Универзалната декларација за човекови права

Меѓународното право за човекови права гарантира еднаквост и недискриминација за сите луѓе. Заштита на достоинството, без дискриминација, е тоа што нè штити од говорот на омраза. Ова значи дека говорот на омраза е закана за човековите права и во повеќето земји тешките форми на говор на омраза се незаконски.

ШТО Е ДИСКРИМИНАЦИЈА?

Сите луѓе се еднакви во правата. Дискриминацијата е спротивна на еднаквоста. Кога некој е третиран поинаку без никакво објективно и разумно оправдување, тоа е дискриминација. Говорот на омраза е насочен кон луѓето, како поединци или групи, заради тоа кои се тие. Говорот на омраза отуѓува, маргинализира и го поткопува личното достоинство, честопати на оние кои се веќе ранливи на многу други начини.

Запомнете: Не е секоја дискриминација предизвикана од говор на омраза, но речиси секогаш говорот на омраза е заснован на дискриминација, под претпоставка дека лице или група лица се посупериорни од другите.

СЛОБОДА НА ИЗРАЗУВАЊЕ И ГОВОР НА ОМРАЗА

„Постои тенка линија помеѓу слободата на говор и говорот на омраза. Слободниот говор поттикнува дебата, додека говорот на омраза поттикнува насилство“.
Њутн Ли, Контра-тероризам и сајбер-безбедност: Целосна свест за информациите

Кога велиме слобода на изразување, се повикуваме на фактот дека секој има право да се изрази, слободно да дава или да прима информации и идеи. Слободата на изразување е човеково право, кое, на пример, е вклучено во член 10 од Европската конвенција за човекови права. Ова право е суштински темел на демократските општества и е важно за сопственото остварување на секој поединец.

Слободата на изразување го вклучува правото на изразување идеи што може да се сметаат за критички, нападни, навредливи или контроверзни. Сепак, слободата на изразување не е право без ограничувања. Државите можат да ги санкционираат или спречат формите на изразување кои шират, поттикнуваат, промовираат или оправдуваат омраза, за да ги заштитат правата на другите луѓе. Треба да постои рамнотежа помеѓу тоа да им се дозволи на луѓето да ги искажуваат своите мисли и да се осигура дека тоа не ги поткопува правата на другите, ниту пак предизвикува нереди или криминал.

ОМРАЗТА НЕ ПРИПАЃА НА НИТУ ЕДНА ГРУПА: СЕКОЈ МОЖЕ ДА БИДЕ МЕТА НА ГОВОРОТ НА ОМРАЗА!

„Без оглед на тоа од кој дел на светот потекнуваме, сите сме во основа истите човечки суштества. Сите ние бараме среќа и се обидуваме да ги избегнеме страдањата. Сите ги имаме истите основни човечки потреби и грижи“.
Далај Лама

Иако секој може да биде мета на говор на омраза, постојат неколку групи во Европа кои се редовна мета, како на пример: ЛГБТИ заедницата, муслиманските, еврејските или другите религиозни групи, жените, мигрантите и етничките малцинства, Ромите, луѓето кои живеат во сиромаштија, лицата со попреченост, итн. Целните групи се разликуваат од земја до земја. Говорот на омраза има значителни и широки последици врз поединечната жртва, врз целната група и другите ранливи групи, како и врз заедницата како целина. Луѓето исто така можат да бидат мета врз основа на повеќе од една карактеристика, на пример, и како жени и како мигранти.

Да земеме еден пример. Пандемијата на КОВИД-19 предизвика нов бран на говор на омраза, дискриминација и стигматизација. На почетокот на пандемијата, етничките Кинези или Азијати, мигрантите и странците беа обвинети за ширење на вирусот. Пандемијата создаде и нови ранливи групи: лицата заразени со коронавирус се изложени на социјално исклучување, изолација, стигматизација и говор на омраза.

РЕАЛНИ ПРИМЕРИ ЗА ШИРЕЊЕ НА ГОВОРОТ НА ОМРАЗА КОИ СТАНАА МНОГУ ПОПУЛАРНИ ВО МЕДИУМИТЕ: ВЛИЈАТЕЛНИ ЛУЃЕ/ ПОЛИТИЧАРИ

За да натерате цела група луѓе да мрази некого, треба да ги убедите дека друга личност или група луѓе се зловни или опасни. од постерот „СОВРЕМЕНА ОМРАЗА“

Кога мислиме на говорот на омраза, треба да размислиме за неговото влијание и штета врз поединците, групите или општеството во целина. Ова влијание е засилено во јавната арена, бидејќи јавните личности имаат влијание врз пошироката публика. Ова е и причината поради која тие имаат одговорност да се воздржат од употреба на говор на омраза и стигматизација, како и да ја осудат употребата на говор на омраза кај другите.

Секаков вид говор на омраза треба до одреден степен да се препознае како лош, иако има случаи што можат да бидат и полоши. На пример, може да бидат понавредливи, може да влијаат на поголем број луѓе и да бидат потенцијално поштетни, само затоа што се изразени од луѓе кои имаат поширока публика на платформите на социјалните мрежи. Овие луѓе можат да го користат говорот на омраза и со тоа да добијат повеќе интеракции и следбеници.

АКТИВНОСТ: ОД ЛОШО КОН ПОЛОШО

Погледнете ги следниве примери, дали се тие познати во вашиот контекст? Можете ли да помислите на неколку примери на говор на омраза во вашата земја? Кои се целните групи? Какво влијание има говорот на омраза?

„Хитлер не уби доволно од нив!“
Јавна изјава на градоначалник за ромското население во неговиот град.

„Тие немаат што да придонесат, освен докажаната документација за повеќе криминал и силувања.“
Коментар на онлајн напис за бегалската криза во 2015 година во Европа. 622 лајкови и многу повеќе прегледи.

„Мора да се бориме и да ја запреме хомосексуалноста, која е одвратна болест.“
Од група на Фејсбук со 300 члена

„Никој не ве покани вас Евреите во нашата земја. Па, зошто треба да се чувствувате лошо заради вас?“

Коментар под објава на блог.
Објавата на блогот изрази тага за вандализираниот споменик на жртвите на Холокаустот.

„Жените треба да заработуваат помалку од мажите, затоа што се послаби и не се толку интелигентни.“
Член на Европскиот парламент

ЗОШТО Е ВАЖНА БОРБАТА ПРОТИВ ГОВОРОТ НА ОМРАЗА?

„Одлучив да се посветам на љубовта. Омразата е преголем товар за да се носам со неа.“
Мартин Лутер Кинг

Зошто треба да преземеме нешто против говорот на омраза? Еве неколку причини:

- за да се спречат сериозни повреди на човековите права
- за да се промовираат мирни, инклузивни, демократски и праведни општества
- за да се придонесе кон борбата против насилството врз жените
- за да се спречат вооружени конфликти, злосторства и други кривични дела.

Говорот на омраза треба да се решава не само кога го покажува своето лице, туку и неговите корени. Со други зборови, на ниво на ставовите и односите помеѓу различни групи во општеството. Омразата вирее во расистичките ставови, сексизмот и негативните стереотипи. Ако омразата не се адресира, може уште посилно да се врати во општеството, засилувајќи ги стереотипите и правејќи ја понатамошната злоупотреба поверојатна, вклучувајќи во некои случаи и физичко насилство. Во вториот случај, говорот на омраза може да се претвори во криминал од омраза. На масовните повреди на човековите права, како што се геноцидот и етничкото чистење, им претходи или се придружени со говор на омраза.

АКТИВНОСТ: КОН ШТО ВОДИ ГОВОРОТ НА ОМРАЗА?

Пирамидата на омраза понекогаш се користи за објаснување на последиците од говорот на омраза, а исто така и зошто е потребно да се регулираат неговите различни форми, со цел да се поддржат демократските вредности и да се спречи насилството. Помислете на вашиот контекст: Дали препознавате какви било форми на говор на омраза од оваа пирамида?

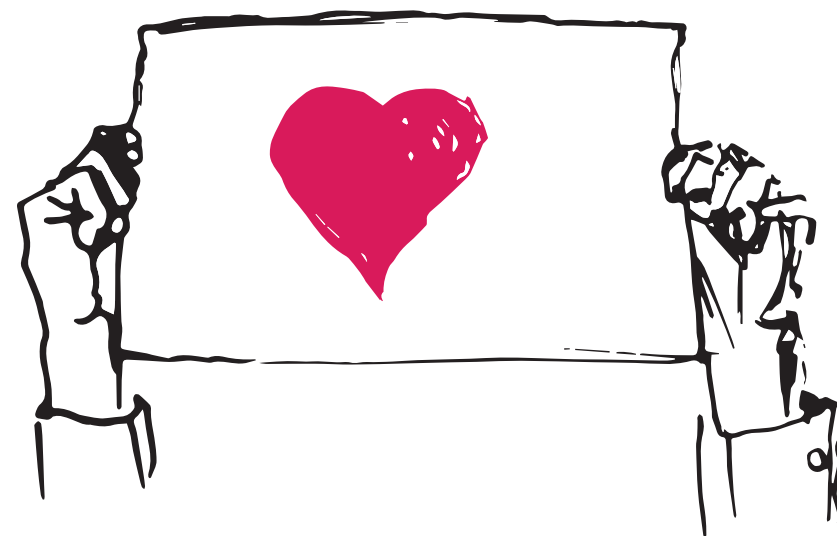

Извор: Антидефамациска лига

ЗАЗЕМЕТЕ СТАВ ПРОТИВ ГОВОРОТ НА ОМРАЗА

„Како би било да не се гледаме според моа како изгледаме, каква религија практикуваме или каде живееме ... туку врз основа на она што го вреднуваме? Хуманоста, љубезноста, вроденото чувство за нашата меѓусебна поврзаност. И верувањето дека ние сме чувари, не само на нашиот дом и на нашата планета, туку и чувари едни на други.“

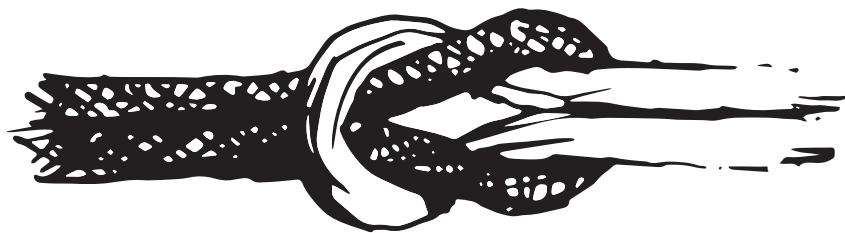
Џасинда Ардерн, премиерка на Нов Зеланд

Секој може да застане против омразата, но да видиме како.

Борбата против говорот на омраза со љубов, емпатија, сочувство и сила може да не го елиминира целосно, но колку повеќе чекори преземаме за да ги едуцираме и поддржиме луѓето и за да се буниме против неправдата, толку подобар ќе биде овој свет. Ако колективно одговориме на говорот на омраза, истиот нема да стане норма!

ЗАЕДНО ПОСИЛНИ ВО БОРБАТА ПРОТИВ ГОВОР НА ОМРАЗА

Некои луѓе спречуваат омраза така што им помагаат на заедниците да се здружат, да се познаваат подобро и да живеат заедно со меѓусебна почит. Други реагираат на говорот на омраза со аргументи против истиот. Други пак ги едуцираат младите да се однесуваат со почит кон различностите. Некои луѓе се солидаризираат и ги поддржуваат нападнатите групи. Други зборуваат против неправдата со спротиставени наративи. Некои организации го мониторираат говорот на омраза. Некои луѓе ги пријавуваат случаите на говор на омраза во судовите. Некои институции можат да изречат казни за ТВ-станиците кои шират говор на омраза, па дури и за социјалните мрежи. Сите овие примери покажуваат дека постојат активности што луѓето можат да ги преземат против говорот на омраза, дури и пред истиот да се случи!

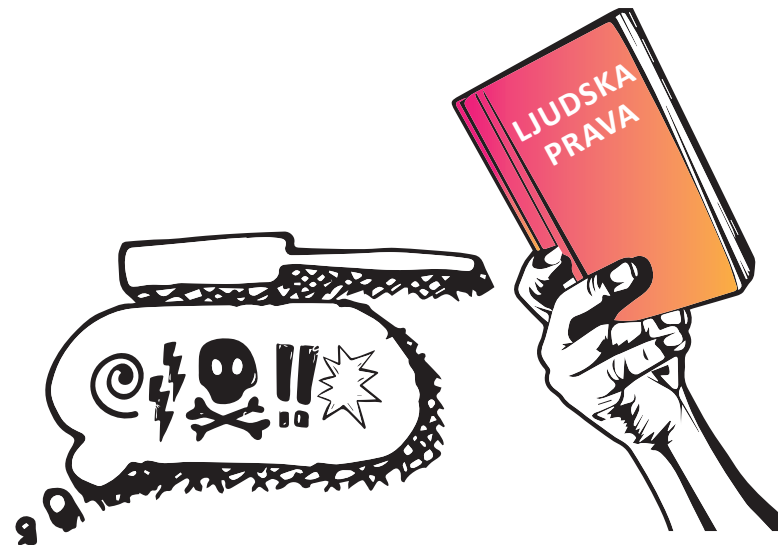
Со цел да се спротивставиме на говорот на омраза, сите треба да работиме заедно: создавачите на политики, граѓанското општество, оние кои се вклучени во образованието, медиумите, религиозните заедници, младинските сектори, полицијата, итн.

Граѓанското општество честопати е на фронтот во препознавањето на раните знаци и борбата против сите форми на нетолеранција и дискриминација. Граѓанското општество:

- **се залага владите да го адресираат говорот на омраза, на пример, со подобрување на законите;**
- **известува за говорот на омраза;**
- **дејствува како глас за жртвите и им обезбедува правни совети или застапување;**
- **едуцира, ја подигнува свеста и спроведува кампањи за борба против говорот на омраза;**

ОДГОВОР НА ОМРАЗАТА

„Може да не се согласуваме, но сè уште да се сакаме, освен ако вашето несогласување е вкоренето во моето угнетување и негирање на мојата човечност и право на постоење“.
Џејмс Болдвин

Треба да имаме предвид дека човековите права се универзални, неделиви, меѓусебно поврзани, меѓусебно зависни и незаменливи за секое човечко суштество, дури и за оние кои користат или промовираат говор на омраза! Исто така, се случува луѓето да зборуваат нешто, особено на Интернет, без соодветно да го проценат истото или пак да нанесат повреда без да го знаат значењето на она што го кажале, а потоа да зажалат за тоа, па можеби дури и да ги повлечат своите зборови. Меѓутоа, во други случаи, говорот на омраза се шири доброволно, на пример како дел од кампањите за омраза.

Мораме да имаме предвид дека секој одговор на говорот на омраза треба да препознае дека „омразата“ се простира насекаде низ спектарот. Тоа значи дека, и покрај тоа што сите изрази на омраза може да бидат лоши до одреден степен, сепак, одреден случај може да биде полош од друг (понавредлив, да влијае на поголем број луѓе, да провоцира повеќе, да биде потенцијално поштетен, итн.). Одговорите на говорот на омраза треба да ги земат предвид разликите во изразениот степен на омраза.

Истовремено, кога го решаваме говорот на омраза, треба да бидеме сигурни дека нашите аргументи не ги намалуваат тугите човекови права и не ги дехуманизираат другите! Одговорот на омраза со омраза нема да го реши проблемот.

10 КОРИСНИ СТРАТЕГИИ ЗА БОРБА ПРОТИВ ГОВОРОТ НА ОМРАЗА ВО СЕКОЈДНЕВНИОТ ЖИВОТ

„Сите сме родени со капацитет за агресија, но и сочувство. Прифаќањето на различните тенденции бара внимателен избор од страна на поединците, семејствата, заедниците и нашата култура како целина. Клучот за надминување на омразата е образованието: дома, во училиштата и во заедницата“.
Бернард Голден, психолог

Што можете да направите откако ќе најдете на порака со омраза? Кои стратегии функционираат, а кои не? Како да реагирате? Погледнете подолу неколку корисни чекори што треба да ги следите!

• ЗАЗЕМЕТЕ СТАВ И РАЗЈАСНЕТЕ ДЕКА НЕ СЕ СОГЛАСУВАТЕ:

покажете дека има луѓе што нема да толерираат изјави како овие. Молчењето може да значи дека се согласувате со нив, затоа омразата ќе продолжи да се шири... Особено ако ја познавате личноста што користела говор на омраза, секогаш можете да прашате зошто некој би рекол такви работи. Поставувањето прашања го принудува лицето да размисли за своите изјави.

• КОРИСТЕТЕ НЕНАВРЕДЛИВ ЈАЗИК ПРИ ОДГОВАРАЊЕТО И НЕ ОДГОВАРАЈТЕ СО ИСТИОТ ТОН НА ПРВИЧНАТА ПОРАКА СО ОМРАЗА:

колку и да сакате, не одмаздувајте се или не одговарајте на несоодветен начин, дури и кога ситуацијата е особено болна. Не се насочувајте на авторот, туку на содржината на изјавата!

• ПОКАЖЕТЕ ЕМПАТИЈА КОН ОНИЕ КОИ СЕ МЕТА НА ГОВОР НА ОМРАЗА:

покажете дека мислите дека говорот на омраза е груб и навредлив. Освен што ја поддржувате жртвата, вашата порака може да ги охрабри да сфатат дека не мора да ја прифатат омразата и да ја пријават кај институциите.

• ПОПРАВЕТЕ ГИ ЛАЖНИТЕ ИНФОРМАЦИИ:

секогаш кога имате простор да додадете точни информации, сторете го тоа и побијте ги лажните тврдења со факти! Можеби со тоа нема да го убедите лицето кое шири омраза, но може да ги убедите другите слушатели или читатели.

• ОТСТРАНЕТЕ ЈА АКО Е ПОТРЕБНО:

без оглед дали претпочитате да не реагирате директно, секогаш можете да пријавите содржина на интернет како говор на омраза или да ја отстраните објавата, особено на вашата страница. Пријавете до интернет платформата (социјалните мрежи, форумите). Ако не се запознаени, не можат да сторат ништо во врска со тоа. Избегнувајте повторно објавување, бидејќи со тоа само ќе ја направите пораката популарна и повидлива.

• НЕМОЈТЕ ДА СЕ ИЗГУБИТЕ ВО БЕСКОНЕЧНИ ДИСКУСИИ:

изразете го своето неверување и незадоволство и држете се до смирени изјави. Бидете кратки, но моќни.

• НАУЧЕТЕ И ЗБОРУВАЈТЕ ЗА РАЗЛИЧНОСТИТЕ, ЕДНАКВОСТА, ВКЛУЧЕНОСТА:

колку повеќе луѓе се едуцираат за овие прашања, толку повеќе можеме да го спречиме говорот на омраза.

• ВОЛОНТИРАЈТЕ ЗА ЧОВЕКОВИТЕ ПРАВА И БИДЕТЕ ПРОАКТИВНИ:

придружете им се на онлајн заедниците или организациите што ги промовираат човековите права. Проверете дали во вашиот контекст постојат организации кои работат на теми како: инклузија, демократски вредности и мир или против расизам, сексизам и дискриминација и придружете се на нивните напори.

• ПРИЈАВЕТЕ ГО ГОВОРОТ НА ОМРАЗА КАЈ ИНСТИТУЦИИТЕ:

во случај некој од овие чекори да не биде од корист и ако се чувствувате загрозени во однос на вашата безбедност и живот, пријавете го говорот на омраза до надлежните институции.

• НЕ ГУБЕТЕ НАДЕЖ:

корените на омраза се длабоки и силни и колку и да се трудите, ризикот од говор на омраза ќе постои. Она што е важно е да дејствувате и да им се придружите на другите кои работат за истата кауза.

ШТО ПРЕЗЕМА СОВЕТОТ НА ЕВРОПА ПРОТИВ ГОВОРОТ НА ОМРАЗА

*„Целта на Советот на Европа е да постигне поголемо единство помеѓу своите членки ...“
Член 1, Статут на Советот на Европа*

Основан во 1949 година, Советот на Европа има 47 земји-членки. Советот на Европа ги промовира заедничките и демократски принципи засновани на Европската конвенција за човекови права и други конвенции и документи за човекови права.

Кога станува збор за говорот на омраза, Советот на Европа:

- има усвоено стандарди за човековите права, а Европскиот суд за човекови права работи на неколку случаи на говор на омраза, создавајќи судска пракса на оваа тема која ќе важи во сите земји-членки на Советот на Европа;
- различни тела на Советот на Европа усвоија препораки и упатства за да им помогнат на земјите да се справат со говорот на омраза и да ги поддржат жртвите на говор на омраза; ја усвои дефиницијата за говор на омраза уште во 1997 година;
- ги следи проблемите поврзани со расизам, ксенофобија, антисемитизам, нетолеранција и дискриминација во земјите-членки, преку набљудувачите на [Европската комисија против расизам и нетолеранција \(ЕКРН/ECRI\)](#). ЕCRI има [Општа препорака бр.15 за борба против говорот на омраза](#) којашто дава упатства за земјите-членки за тоа како да се спротивстават на овој проблем;
- дава поддршка во создавањето на политики и обезбедува обуки за националните институции и граѓанското општество за борба против говорот на омраза, на пример преку работата на [Единицата против говор на омраза и за соработка](#);
- организира кампањи и едукативни активности за борба против говорот на омраза, како што е [кампањата за млади „Движење против говор на омраза“](#);

ЕУ и Советот на Европа, преку нивните заеднички програми за соработка, како „Партнерство за добро владеење“ и „Хоризонтален инструмент за Западен Балкан и Турција“, им нуди поддршка на корисниците во придвижување на реформите за борба против дискриминација и говор на омраза; ги зголемува институционалните капацитети и заштитата на жртвите, и ја зголемува свесноста на пошироката јавност околу оваа тематика.

- изготвува едукативни прирачници, т.н. „book-marks [обележувачи]“ и „WE CAN [МОЖЕМЕ]“, за поддршка на наставниците во истражувањата и борбата против говорот на омраза преку едукација на младите за човековите права и спротиставени и алтернативни наративи.
- работи на борбата против дискриминацијата од многу различни агли, како што се [образованието](#), [спортот](#), [правата на Ромите](#), [родовата еднаквост](#), [сексуалната ориентација](#) и [родовиот идентитет](#), [медиуми и управување со интернет](#), [вработувањето](#), борбата против [сексистички говор на омраза](#) и така натаму.

[Кампањата за млади „Движење против говор на омраза“](#) беше европска кампања во која многу луѓе и организации вршеа образовни активности за младите за борба против говорот на омраза и промовирање на човековите права на интернет, организираа дискусии со активисти за човекови права за тоа како да се борат против омразата, како да пријавуваат говор на омраза на социјалните мрежи или институциите и организираа тематски денови со активности за информирање на луѓето за групите кои се мета на говор на омраза. Многу организации вклучени во кампањата продолжија со својата работа, како што е „Мрежата против говор на омраза“.

Дали барате инспирација за тоа како да се борите против говорот на омраза? Погледнете ги следниве примери www.coe.int/en/web/no-hate-campaign

Корисни линкови:

Веб-страницата на Советот на Европа: www.coe.int

Европска комисија против расизам и нетолеранција: www.coe.int/ecri

Одделение за инклузија и антидискриминација на Советот на Европа: www.coe.int/en/inclusion-and-antidiscrimination

Оваа брошура ги истражува концептите на говор на омраза, неговите облици, како и ризиците за човековите права и демократиите. Оваа брошура е создадена за секој човек, за граѓанските организации и останатите кои чувствуваат потреба да го разберат феноменот на говорот на омраза и кои сакаат да направат нешто во борбата против говор на омраза. Брошурата нуди објаснувања за говор на омраза како и предлози за дејства за спречување и борба против говор на омраза.

Оваа брошура е изработена како дел од заедничките програми ко-финансирани од Европската Унија и Советот на Европа, „Партнерство за добро владеење“ (PGG) и „Horizontal Facility за Западен Балкан и Турција“ (HF); поконкретно во рамки на проектите „Промоција на различноста и еднаквоста во Западен Балкан“ (HF) и „Зажакнување на пристапот до правда преку механизми за вонсудска правна заштита за жртвите на дискриминација, говор на омраза и криминал од омраза во рамки на Источното партнерство“ (PGG). Гледиштата изразени овде во никој случај не може да се смета дека го одразуваат официјалното мислење на која било од страните.

Советот на Европа е водечка организација за човекови права на континентот. Се состои од 47 земји-членки, вклучувајќи ги и сите членки на Европската унија. Сите земји-членки на Советот на Европа ја имаат потпишано Европската конвенција за човекови права, договор дизајниран за заштита на човековите права, демократијата и владеењето на правото. Европскиот суд за човекови права го надгледува спроведувањето на Конвенцијата во земјите-членки.

www.coe.int

Земјите-членки на Европската унија одлучија да ги спојат своите знаења, ресурси и судбини. Заедно изградиле зона на стабилност, демократија и одржлив развој, одржувајќи ја притоа културната разновидност, толеранција и индивидуалните слободи. Европската унија е посветена на споделување на своите достигнувања и вредности со земјите и народите вон нејзините граници.

www.europa.eu

Финансирано
од Европската Унија и
Советот на Европа

COUNCIL OF EUROPE

Имплементирано
од Советот на Европа